

Oslo, den 16. mai 1942.

Krigsoversikt.

I sin kringkastings-tale sist lørdag sa Churchill at den russiske regjering hadde meddelt at det var tegn som tydet på at tyskerne vilde gå over til bruk av giftgass mot Russland's hær og flåte og folk. Han advarte på det sterkeste Hitler og sa at en slik uprøysert gasskrig vilde også bli betraktet som rettet mot engelskmedisene. Så snart en var sikker på at en slik niddingsdåd var satt igang vilde de allierte benytte sine sterke luftstyrker til å føre en omfattende gasskrig mot militære mål i Tyskland. Hvor spent situasjonen i virkeligheten er fremgår av en meddelelse om at Nya Dagligt Allehandas korrespondent i Berlin er blitt utvist av Tyskland fordi han har sendt sitt blad en melding om at tyskerne nå bruker gassgranater som virker ødeleggende på nervesystemet.

Om krigen i Russland sa Churchill at ingen med sikkerhet kan si hvor mange millioner tyskere omkom under krigen i vinter, men det har sikkert vært flere enn de som ble drept i løpet av 4 år i forrige krig. Dengang falt ca. 2 millioner og ca. 4½ ble såret. Han nevnte også at den britiske og snart også den amerikanske bombeoffensiv mot Tyskland vilde bli en viktig faktor i denne verdenskrig. Churchills tale var denne gang preget av en optimistisk tone.

En annen ting av stor betydning for Norge er hendt i denne uke, selv om den ikke vil ha noen betydning for krigen's gang. Som et uttrykk for det amerikanske folks beundring for den faste holdning som det norske folk har inntatt overfor undertrykkerne og for den inasits som den norske handelsflåte og de norske militære styrker har gjort for den felles sak uttalte president Roosevelt overfor Norges sendemann i Washington ønske om at den norske legasjon måtte bli omdannet til ambassade og sendemannen utnevnt til ambassadør. Den norske regjering har med glede tatt imot dette ærefulle tilbud, og den er forvisset om at disse tegn på vennskap og solidaritet i nødens stund vil bli skattet høyt av det norske folk. Det gir hap for nordmenn hjemme og ute og det styrker troen på landets frigjøring og framtid.

Det har vært merkelig lite med engelske flyangrep på Vestfronten den ne uken. Bare et angrep av noe virkelig omfang nemlig mot Warnemünde. Engelskmennene opplyser naturligvis intet om grunnen til dette. Churchill sa imidlertid i sin tale at han hadde en lang liste over krigsviktige tyske byer som alle ville få den samme behandling som Lübeck og Rostock i Russland. Tyskerne har satt igang en offensiv mot Kertsjhalvøya og står allerede etter 5 dagers kamp foran havnebyen Kertsj. Det vil med andre ord si at de har gått fram 80 km. fra sine utgangstillinger. Kertsj skal være meget godt befestet så en kan vente seg harde kamper om byen. Stillingen er såvidt en kan forstå meget alvorlig. Det sies at tyskerne benytter seg av nye vapen spesielt rettet mot tanks.

På den annen side har Timosjenko satt igang en offensiv mot Charkow og har allerede brutt igjennom tyskerne's første forsvarslinje. Russerne gjør seg nå klare til angrep på selve byen. Timosjenko har valgt å gjøre sitt angrep på et tidspunkt da tyskerne og særlig die Luftwaffe har konsentrert sine styrker i et forsøk på å drive russerne ut av Krim. Forøvrig meldes det om harde kamper på Leningradfronten hvor russerne skal ha gjen-erobret en rekke viktige stillinger.

Fra Libya meldes om patruljevirkemhet fra begge sider. Tyskerne skal ha fått betydelige forsterkninger og det er mulig en kan vente seg en mere omfattende virksomhet før vinteren setter inn.

På Malta har engelskmennene fått forsterkninger og tyskernes må betale dyrt for sine luftangrep på øya. Engelske mannskaper, materiell og spesielt jagerfly ankommer stadig til øya.

Det fjerne Østen. Meldingene om det store sjøslag i det sydvestlige Stillehav er ikke fullstendige. Kampene foregikk i 6 dager over et stort sjøområde, og foruten sjøetridskreftene spilte også flyvåpnet en stor rolle. Hvis det var planlagt et innvasjonsforsøk mot Australia har denne flåten sikkert vært en fortropp. En må derfor rekne med nye japanske framstøt. I så fall er flåten avgjørende. Ved krigsutbruddet var den japanske og den amerikanske stillehavsflåte noenlunde gjenvestlike. U.S.A. led betydelige

tap ved Pearl Harbour, men de japanske tap i Korallhavet var betydelig større. De amerikanske nybygginger foregår i større tempo enn japanerne noen gang kan håpe å klare, og særlig vil amerikanske fly spille en stor rolle.

I Burma har japanerne fortsatt sin framgang og det kjempes nå voldsomt på grensen mot Kina. Forøvrig foregår det heftige luftkamper over hele det veldige slagfelt. Det store spørsmål er nå om Japan vil forsøke en framrykning mot Chungking før angrepet på India. Japanernes heftige frammarsj på Burmavegen tyder på det første. På den annen side har de foretatt voldsomme bombeangrep på Chittagong for å gjøre veien klar til India. Nå som regntiden står for døren kan de imidlertid neppe komme langs de sumpige kystveiene til India. -

vVv

Forræderen Quisling

er meget søvnløs for tiden. Forleden natt ble det ringt til et apotek fra hans slått på Bygdøy etter meget sterke mediciner som intet apotek kan levere uten lagerecept. En tid etter kom fru Quisling bilende med recepten og fikk medicinene til forræderen. Det ble gitt opplysning om at medicine- ne er de aller sterkeste som ordineres så det måtte vises matehold.

vVv

Nyordning, den rette mann på den rette plass.

At N.S. har et rikt utvalg av partimedlemmer å velge mellom ved be- settelsen av offentlige stillinger har vi mer enn en gang sett tydelig be- vis for (kfr. Blå Kors- sekretæren som er blitt pastor etc.) Men de kvalifi- kasjoner som har brøgt den nye lensmann forbløffende. Herr Stange har nem- lig all sin tid - inntil 2 måneder før han ble innsatt i sin nye stilling - vært stuert på et hvalkokeri. Det er imidlertid ikke bare hans dyktighet som stuert, som gjør ham kvalifisert til posten. Han har et annet og stort fortrinn som gjør ham, fremfor noen, forutbestemt til å fa den: Han er forlovet med en lensmannsdatter. Og det til og med en lensmannsdatter som har vært på sin pappas kontor. Så hun kan sine ting. Det er da også henne som nå greier opp på Tjøme. Lensmannen selv har nok med å sole seg i sin nye stilling og blander seg ikke opp i de løpende forretninger.

vVv

Røde Kors tatt av tyskerne.

Mandag 11/5 kom tyskerne til Røde Kors Landsforenings kontor kl. 1/5 om eftermiddagen. De ventet antagelig å finne kontorene tomme - kontor- tiden slutter kr. 4 - så de kunne operere og spionere etter forgodtbefin- nende - sin vane tro. Landskontorets fungerende chefer (etterat general- sekretær Rørholdt er satt fast) sekretær Meinich og kaptein Rønneberg var imidlertid ennå ikke gått og fikk den fornøyelse å ta imot de ubudne gjes- ter. Morgenen etter ble de begge innkaldt til forhør og dernest arrestert. Kontorene ble forseglet og kassersken og frk. Kiznig innkalt til forhør. Frk. Kiznig, som har utført et enestående arbeide for fangene og deres på- rørende i det forløpne år - hun har brøgt alle pakker formidlet gjennom Røde Kors til fengslene - og som er omfattet med den største hengivenhet av uttalige mennesker landet over, er nå selv satt fast. - Røde Kors pre- sident, direktør Heyerdahl har under de siste begivenheter vært i Berlin. Under hans fravar opptrådte den nylig innsatte visepresident, N.S. mannen Fermann og beordret - to dager etter tyskernes beslagleggelse - de av personalet som ikke er arrestert å møte på kontoret og gjenoppta arbeidet, hvilket de var nødt til å gjøre.

Direktør Heyerdahl er nå kommet tilbake.

15. mai vil såvel Røde Kors landsstyre som representantskapet holde styremøte. Det er å håpe at det på disse møter vil bli trukket opp klare linjer. Røde Kors stilling er for øyeblikket noksa grumset.

vVv

17. mai 1942.

Igjen er det 17. mai. For tredje gang må vi feire dagen i våre hjerter - under fremmedes åk. For tredje gang står flaggstengene tomme på "den velsigtede blandt dage". Allikevel - det er vår å luftten, det er vår i våre sinn på denne maiddag. Midt i smerten over undertrykkelsen, midt i den tause forbitrelse over de blodige krenkelser som landet og folket daglig er utsatt for føler vi sterkere enn noensinde at dagen gryr, og at det bare kan være en utgang på kampen mellom folket og undertrykkerne. Vårt folk har stått prøven. Presteskapet, lærerstanden og de tusener andre nordmenn som lider og dør for lannets skyld skriver idag det kapitel i Norges saga hvorav vår fremtid skal gro. " Det gledeligste vi har oplevd sa Fridtjof Nansen i sin tale 17. mai 1905, "er vel uten sammenligning den evnen hele vårt folk har vist til å tenke stort, til å se forbi alle døgnets nærmeste krav, den målbeviste samling som uansett partigjerder, ~~xx~~ uansett tidligere standpunkter har vokset sig sterkere og sikrere for hver dag, den voksne manns ro og vilje, som har lagt sig over det hele folk." Ordene er som skrevet for 17. mai 1942.

Vi vet at veien til friheten fremdeles er tung, og at lidelsene og savnene vil bli manges lodd, men vi vet også med ubrytelig sikkerhet at vi skal nå frem. De kuer oss aldri, for vi har Norge i våre hjerter.

vVv

Politimester Askvig har sendt ut et cirkulære til restauranter og forsamlingslokaler datert 13. mai.

I cirkulæret forkynnes påbud mot møter og sammenkomster i innendørs lokaler 17. mai. Videre er all sang forbudt den dagen i offentlige lokaler og tilliggende rom. Enhver form for demonstrasjon må øyeblikkelig påtales. Overtredelser av forbudet medfører stengning av etablissementet.

Cirkulæret slutter med et forbud mot å gjengi innholdet av dette i pressen.

vVv

Aftenposten.

En betraktelig del av publikum betrakter Aftenposten av idag som stort sett den samme Aftenposten som før 9. april 1940. Naturligvis er bladet preget av censuren. Men det er jo alle aviser. Det er noe som følger med krig - tenker man i kritikkløs naivitet. Aftenposten legger også an på å virke mest mulig som før. - Den samme ytre journalistiske form, som følt naturlig i liberalistisk tid, med innsendte publikumsartikler, utsendte medarbeidere, spesialtelegrammer, citater fra andre aviser, flott utstyr av tilsynelatende nyhetsstoff for å motvirke inntrykket av, at det er frukter fra propagandamaskinen servert side om side med egne, som man på et vis kjenner igjen fra Aftenpostens tidligere årganger fordi de er holdt i samme stil og innenfor samme emnekrets. Herved oppnåes et visst preg av usensurert avis. For bare de aller ferreste vet at Aftenposten redigeres av en nordmann som har solgt seg til Gestapo. Han heter Flood. Han er anonym. Han har ikke sitt navn på avisens fot. Der står navnet på en bra nordmann, redaktør Øverland, som ikke engang tillates å være i avisen, men er forvist både fra den og fra Oslo. Den virkelige redaktør, gestapomannen Flood er moralsløs. Han gjør alt hans tyske herrer befaler ham, og litt til. Han innynder seg hos sine arbeidsgivere ved å være mere tysk enn de selv. Det er grunnen til at Aftenposten virker mere grumset enn selve Fritt Folk. Samtidig farligere fordi den lever på tradisjonen fra de dager Norge var fritt og et blad som Aftenposten lot seg bygge op. Deter ikke den norskfiendtlige gemenhet som denne Flood viker tilbake for å ta inn i bladet - det blad visa tilblivelse og vekst skyldes den liberalistiske samfundsopfatning som tyskerne og deres kreaturer nå vil høste fruktene av, fordi de selv er ute av stand til å skape tilsvarende livsformer. Dybden i Aftenpostens moralske forfall representeres av de artikler av legasjonsråd Stang, som gestapogent Flood i vinter tok inn, de beryktede

artiklene som var undertegnet "S". Enhver som av fri vilje holder Aftenposten, må være opmerksom på at den er en tysk avis skrevet på norsk. Denne tyske avis presenterer seg under det gamle, gode norske bladnavn, som vekker forestillinger om norsk journalistikk's første reporter og usensurerede meddelelser, Amandus Schibsted. At det i Aftenposten fremdeles er herlige norske medarbeidere endrer ikke forholdet. De er av Gestapo forbut å forlate sine stillinger. Gestapoagent Flood har dessuten til disposisjon gamle Aftenpostmedarbeidere som idag villig lyder hans, altså Gestapos ordres. De heter Endsjø og Doery Smith, begge holdningsløse fyrer med noen skriveferdighet. I Gestapoagent Floods, Endsjøes og Doery Smiths hender er Aftenposten et ennu virkningfullere redskap enn Fritt Folk til å tvinge Norge ned til et råstoff-ydende slaveland under herrelandet Tyskland.

VVv

De månedene som nå kommer;

vil bli enda forferdeligere å gjennomleve enn den tid som hittil er gått siden tyskernes forsættelige, feige og for dem selv militært fullstendig nytteløse overfall på vårt land. Men selv om vi har gjort alt for å forberede oss, må vi hver dag forberede oss enda mer. For Tysklands makt-havere handler nå i en desperasjon som intet har med fornuft å bestille og som ytterligere fjerner seg fra det fornuftige i samme grad som deres egen angst for gjengjeldelsen stiger. Paralelt med denne prosess går den tilsvarende i den lille forrædergruppe som benevnes Nasjonal Samling. Alene forståelsen av dette kan sette en i stand til å tro på følgende ikke desto mindre helt faktiske forhold: N.S. øver nå sin private terror for å få formående folk inn i partiet. I tre tilfeller er denne trussel blitt benyttet: "De må nå melde Dem inn i N.S. Hvis ikke blir også De fengslet. Og er De først blitt fengslet for å ha nektet å gå inn i partiet, vil De bli skutt".

VVv

Gass.

Tyskernes fullstendig avmektige raseri over at Chruchill har sagt fra om at dersom de bruker gass, vil det bli brukt gass til svar, bevirker at vi ikke lenger vil holde tilbake en meddelelse vi i en fjorten dages tid har sittet inne med fra Namsos. Det er der truffet forberedelser og tekniske forføyninger for å møte en mulig alliert landgang med gass-forsvar. Det Chruchill avslørte var deres forberedelser av gassangrep på Østfronten. Disse to avsløringer og deres eget raseri over å være blitt grepet i fusk bibringer en uvilkarlig den oppfatning at forberedelsene til tysk gasskrig må være meget langt, meget langt fremskredet, ikke bare i Namos og på Østfronten, men langs hele Atlanter- og Nørskenhavskysten. Heri bestyrkes en ytterligere ved å legge merke til, at i intet aktstykke utsendt gjennom propagandamaskinen er løgnene så tykke og ubegavet som i propaganda-"telegrammene" i Oslo-avisene for fredag 15. mai 1942.

VVv

Diktatur og kultur.

I 1936 blev følgende åpne brev til en kjendt N.S. mann offentliggjort i en av våre dagsaviser.

"Så lenge verden har bestått har det vært forskjellige meninger om hvordan samfundet bør bygges og staten styres. De som har noenlunde samme meninger, slutter seg sammen og danner parti.

Hindre folk i å tenke er ugjørlig, men man kan selvfølgelig hindre dem i å uttale sine tanker, nemlig ved å kneble dem, innføre censur, altså avskaffe ytringsfriheten. På denne måten kan man naturligvis avskaffe partiene. Hvem skal så gjøre dette? Selvfølgelig en diktator, som tar hele makten og bestemmer hva folk skal få lov til og hva de ikke skal få lov til det er vi ved det gamle: "Vi alene vide"."

Hvorfor sier De ikke dette rett ut? Hvordan kan så dette gjennomføres?

Jo ved hjelp av nye lover som setter den gamle rettsorden og retts-

sikkerhet ut av kvitt, ved politi straffer på, ved straff, og giver luring, ved beskyldning mot folk, som vil være - kort sagt alt det som vi nylig har sett en liten prøve på.

Kan det tenkes et mere demoraliserende system, likegyldig om det er hvitt eller rødt?

Metoden er den samme. De har vel ikke glemt at De var ute hos mig for noen år siden og sa: "Hvorfor tar ikke Nansen makten? Hvorfor sier De ikke til Nansen at han skal ta makten?"

Jeg svarte Dem at ingenting kunne ligge Nansen fjernere enn å "ta makten". Han var en helt igennem loyal mann uten spor av politisk argjerrighet. Dessuten, hvordan skulde han "ta makten"? Dette spørsmål innlot De Dem ikke på.

En meg nærstående person sa engang til Nansen: "Du skulde være diktator, du likesom Mussolini, så kunne det bli greie på tingene". "Nei", svarte han, "det vil jeg ikke. Når diktatorn er borte blir det kaos."

Ethvert forsøk på å ta Nansen til inntekt for N.S. eller et annet politisk parti er en forfalskning av det virkelige forhold. En ting skal man være klar over, og det er at i en diktaturstat kan virkelige litteratur og kunst ikke eksistere.

Det fins vel ingen bedre definisjon av kunst enn Ibsens: "Kunst er personlighetens realisasjon."

Hvorledes kan en personlighet realiseres når det sitter en myndighet som sier: "Det kan du få lov til, det får du ikke lov til. Det kan du ikke skrive, det skal du varsagod holde kjeft med. Men behøver bare tenke seg at et par herrer som ..... skulde sitte og bestemme hvad en Ibsen eller Bjørnson eller de nålevende forfattere skulde få lov til å skrive, eller hvad kunstnerne skulde få lov til å fremstille.

Jo da skulde det bli åndsliv. "

Kommentar anser vi for overflødig:

vVv

Tale Gulbrand på svartebrosen.

Blant gislene som er tatt under de siste arrestasjoner, - som forøvri ble stoppet onsdag middag av tyskerne, da tallet var nådd opp i 320, Quislingene selv vilde ha tatt 400 - er kjøpmann Christiansen, hvis store forretning på hjørnet av Schwæigårdsgate og Oslogate er gammel og kjendt. Christiansen og hans bror ble tatt som gidsler, men følgende underliggende forhold har formentlig hatt noe å gjøre med utvelgelsen av nettopp ham:

For en kort tid siden kom en dame inn i hans forretning og spurte om han kunde røke en halv griseskrott for henne. - Ja, svarte Christiansen, det kunde han. Fruens privatcheffør bar svinet inn og la det på disken. Da Christiansen hadde sett på det, erklærte han at det kunde han ikke røke allikevel, det manglet kontrollmerke. På fruens spørsmål om han ikke kunne gjøre en unntagelse for hennes vedkommende, svarte han nei.

Dagen efter kom Tale-Gulbrand personlig inn i forretningen og utber seg nærmere forklaring som han omgæende fikk, idet Christiansen forela ham de skriftlige direktiver denne hadde mottatt fra vedkommende myndighet, hvorefter det er forbudt å behandle kjøtt som mangler kontrollmerke. Tale-Gulbrand forlot forretningen i vrede og det lukter unektelig svidd.

vVv

For et par dager siden kom en liten 3 års pjukk inn i en forretning og vilde kjøpe "hønsering". - Vi kan nokk ikke selge flere, sa damen i forretningen, for nå er de ogsaa forbudt. Småen begynte å gråte og sa: "Men da vil alle gutta i gata si at jeg er nazist, når jeg ikke har hønsering som dom andre".

vVv

Lærer Hoel er avgått ved døden under et ulykkestilfelle i Kirkenes. Hans dødsfall var forleden avvertert og foranlediget ved dette er avisene nå forbudt å omtale dødsårsaken ved dødsfall hvor avdøde tvangsmessig opholdt seg et eller annet sted innenfor Norges grenser. Heller ikke må der i dødsannonser stå "omkommet i Kirkenes".

Tidligere er det gitt forbud mot annonsering av dødsfall for dødsdømte og henrettede.

vVv

Prestene.

Såntlige arresterte prester er sluppet ut av fengslet med unntagelse av sogneprest Thur i Vestby, som fremdeles sitter på Grini. Biskopp Berggrav er stadig internert på sin hytte i Asker, likeså hans sønn. Forøvrig er det intet nytt i saken mot prestene bortsett fra at byråchef Chr. Hansson i Fængselsdepartementet også er sluppet ut igjen. N.S. har gjort enkelte forsøk på å få saken bilagt uten for stort prestisjetap men hele geistligheten - unntatt ca. 25 N.S. prester - holder på sitt og norsk lov og rett og noe kompromiss er det ikke tale om. Men at N.S. har tapt også denne sak er sikkert nok.

vVv

Ukens citat fra - Ludendorfs krigserindringer 1914-1918 side 253.

"Vår politiske og åndelige umodenhet og mangel på dømmekraft, som hindrer oss i å se hulheten i sligord og uholdbare løfter, var og er vår ulykke".

vVv

Nye lekespader til Arbeidstjenesten.

N.S. har kjøpt inn 10 000 blanke, ubrukelige paradespader til Arbeidstjenesten fra Tyskland. I denne tiden da tyskerne selv trenger hvert gram stål som kan oppdrives er det lett å tenke seg hvor gedigent det metallet er som kan avsees til oss. Tre-spader med selv-bemalte blad blir vel det neste.

vVv

Massearrestasjoner i Oslo og Omegn.

N. S. er nå fullstendig desperate. I forløpne uke ble 40 politimenn utkommandert på en gang for å fengsle de 120 gisler som skulde tas som gisler for angiveren Per Quist Christensen på Flis. Det vil føre for langt her å navngi alle de arresterte, som er tatt i tillegg etter en personalliste N.S. har satt opp og hvor hver den figurerer som er kommet i skade for å trekke en aldri så ubetydelig N.S. mann på tærne. De går sogar så langt som til å arrestere gutter i 15-16 års alderen. Nazistene eier ikke hemninger i sin brutalitet. Fængene sitter foreløpig på Bredtved men vil med det første bli overflyttet til en nyopprettet konsentrasjonsleir ved Tønsberg.

vVv

Tyskernes angrepsplaner.

Det tyder på at tyskerne ikke kommer videre med sine luftkasteller. Blant den kjempemengden ved Aursjøen er stoppet. Også et annet storanlegg er stoppet. Autostraden Halden-Oslo-Trondheim står bare på papiret og kommer ikke lenger. Derimot holder tyskerne på å bygge ny Deutsche Schule i Josefinegaten. I ethvert fall har de begynt på grunnmuren, men om de kommer lenger er et annet spørsmål. Det er planer oppe om å bygge 2 slike skoler her i byen.

vVv

En stor tysk lastedampner, med flydeler blev for 14 dager siden kjørt på grunn ved Tjømme. Båten var torpedert lenger ut i fjorden og for å klare å holde den flytende måtte det meste av lasten kastes overbord. Båten er nå slept inn til Sandefjord for å repareres.

vVv